

НЕОЛІТИЧНИЙ ПЕРЕХІД ХОМО ВІД КАНІБАЛІЗМУ ДО АГРАРНОГО ГУМАНІЗМУ ТА ЙОГО ПРОЯВИ В АРХЕТИПАХ УКРАЇНИ І ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

КОСТЯНТИН, КОРСАК¹
ЮРІЙ, КОРСАК²
АНАТОЛІЙ, ПОХРЕСНИК³

Анотація

Дослідження детерміноване потребами професійного зростання в сучасних умовах діяльності національної освітньої сфери і бажанням відшукати найбільш перспективний напрям стратегії всього цивілізаційного розвитку держави й запропонувати на цій основі ефективні засоби підвищення якості життя, боротьби з пандеміями і колапсами. Тому **головна мета** полягає в критичному аналізі відомих нам прогнозів майбутнього для людства в цілому та в оцінці корисності й стратегічної скерованості головних аналітичних матеріалів НАНУ щодо цивілізаційного вибору та урядових рішень і планів на найближчі десять років. **Конкретні завдання** передбачають виклад авторських результатів в аналізі переходу Хомо від канібалізму до аграрного гуманізму та у тому впливі на сучасні архетипи, що детермінують події в Україні та Західній Європі. **Методи** в теоретичному плані спираються на фундаментальні закони філософії й поєднують головні досягнення точних і гуманітарних наук. У прикладному аспекті ми віддаємо перевагу врахуванню найновіших досягнень у багатьох молодих наукових секторах і відкритих нами перспективних зонах, які пропонуємо називати «ноонауками». Поєднуємо текстове й інфографічне представлення пояснень і пропозицій. **Головні результати** включають філософсько-світоглядне пояснення причин і особливостей переходу Хомо від канібалізму до аграрного гуманізму в інтервалі 15000–7000 років тому з доведенням вирішальної ролі пращурів українців і європейських землеробів. Відміна нашого пояснення цієї неолітичної революції від спроб попередників, які акцентували виробничі зміни, полягає у доведенні вирішальної ролі винайдення перспективного світогляду як засобу об'єднання сил та інтелектів тисяч осіб для перемоги гуманізму й формування протоукраїнського і гуманного архетипу. Доведено його поширення від Атлантики до Заураля, зникнення у Західній Європі в процесі геноциду в роки існування Великого Трипілля і подальше збереження в зонах його впливу. На цій основі висловлені критичні зауваження щодо пропозицій НАНУ і планів керівників України. Вони ігнорують наш архетип і помилково вважають авторитетом непридатні для нас європейські післягеноцидні взірці. Висновки і пропозиції включають наголос на орієнтацію стратегії розвитку України-XXI на прискорене застосування ноотехнологій і формування всієї гуманітарної сфери на світоглядній парадигмі наших прадавніх пращурів.

Ключові слова: еволюція Хомо, канібалізм, Homo Sapiens Sapiens, винайдення гуманізму, Трипілля, Велике Трипілля, сучасні архетипи, вибір України, ноосфера і нооцивілізація.

1. Вступна частина

Актуальність і постановка проблеми

З погляду загального цивілізаційного розвитку сучасний стан людства слід назвати акцентованою стадією переходу від індустріальної життєдіяльності до наступної, яку в даний момент в абсолютній більшості наукових публікацій пов'язують зі змінами засобів створення та використання інформації, підкреслюючи в різних

варіантах назв майбутнього суспільства саме цю обставину. Характеризуючи майбутнє з філософської та економічної точки зору, називають його «інформаційним», «мережним» і т.д, а всі світові події в цілому, як заповів Е. Тоффлер – третьою цивілізаційною хвилею (Toffler, 1980). Керівники України обрали собі взірцем не теорію «третьої хвилі», а лоцманські рекомендації і повчання, що плінуть зі світових економічних форумів, які щороку проводять у швейцарському Давосі. Вони оперують поняттям «четверта промислова революція» й пропонують здійснити тотальні зміни через «перезавантаження» і скерування всіх зусиль на побудову Індустрії 4.0 як світу досконалих роботів та інших машин з комп'ютерним управлінням. Новітні державні плани й розпорядження скеровують всю Україну на виконання цього завдання упродовж 2020-х років

Corresponding author:

1 Київський медичний університет (Київ, Україна)

E-mail: kvkorsak@gmail.com

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-7715-9720>

2 Інститут вищої освіти НАПН України (Київ, Україна)

E-mail: olte@ukr.net

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8511-0556>

3 Київський технікум електронних приладів, вул. Патріса Лулумби

(Київ, Україна)

E-mail: ktep2006@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4637-7140>

(Kabinet Ministriv Ukrayiny. Audyt ukrayins'koyi ekonomiky, 2020; Kabinet Ministriv Ukrayiny. Vektory ekonomichnoho rozvytku 2030).

Здійснені нами в останні роки відкриття екологічно ідеальних ноотехнологій і пропозиція багатьох ноонаук дають всі підстави запропонувати керівникам і громадянам України обрати не «давоський» шлях розвитку, а незрівнянно ефективніший український (Korsak, K. & Korsak, Y., 2014). Він полягає в заміні сучасних виробництв на ноопроцеси, які дають людям потрібне і одночасно ліквідують індустріальні пошкодження біосфери. Різні аспекти цього рятівного плану ми вже публікували у Гуманітарному віснику Запорізької державної інженерної академії (Korsak, K. & Korsak, Y., 2018), але не пощастило викликати цікавості до нього не тільки у світі, а й Україні.

Наша пропозиція називати події сьогодення «четвертою ноохвилею» лишається маргінальною, незважаючи на те, що в останні два роки кількість ноотехнологій 7-го укладу зростає по експоненті. Сподіваємося, що саме 2022 рік стане моментом «великого перелому». Світ зациклиться не на повторенні екзальтованих звинувачень шведської школярки Г. Тунберг на адресу всіх старших людей, а на виконанні заповітів В.І. Вернадського, що скеровані на створення засобів харчування всього населення Землі без пошкодження біосфери, а також на отримання необхідної енергії за рахунок використання явища еманациї водню з глибин Землі разом з перетворенням сонячних фотонів в електричний струм у досконалих перовськітних і комбінованих фотоелементах.

Детальні пояснення останніх слів ми відкладемо в наступну статтю, скерувавши подальший виклад на філософські проблеми стратегічного значення, якими вважаємо наші зусилля з використання на користь України найновіших наукових відкриттів і досягнень у темі появи і розвитку роду Люди за мільйони років. Сконцентруємося на авторському поясненні всіх важливих обставин переходу Хомо від канібалізму до первинного гуманізму, акцентуючи участь у цій колосального значення світоглядній революції часів неоліту наших пращурів – праукраїнців і майбутніх європейських землеробів.

Висока актуальність теми «національні архетипи» зумовлена тим, що в останні роки Національна академія наук України запропонувала нам великий план цивілізаційного вибору на XXI ст. (Civilization choice of Ukraine, 2016),

а у даний момент деталізує його в намаганні надати керівництву і громадянам концепцію створення перспективної гуманітарної сфери. На шляху до отримання результатів свого дослідження ми використали настільки багато друкованих і е-джерел, що надалі будемо посилатися тільки на найважливіші.

Мета статті – критичний аналіз поширених в Україні уявлень про вибір фундаменту створення різноманітних державних планів економічного і соціального прогресу на основі найбільш обґрунтованого і перспективного цивілізаційного вибору, визначення світоглядної парадигми та її застосування під час планування і прогнозів.

Комплекс детермінованих подібним вибором завдань полягає у створенні теорії неолітичної революції в її головних філософських засадах разом з відновленням характеристик місця і часу відмови частини Хомо від пов'язаного з природними законами канібалізму та їх переходу до первинного гуманізму, зокрема, з доведенням участі наших пращурів і європейців-землеробів. Необхідно висвітлити подальшу долю цього винаходу, пояснити його зникнення у Західній Європі і збереження у формі сучасного українського національного архетипу на наших землях. На цій основі надати пояснення глибинних течій політичних та інших подій і взаємодій на континенті Європи, в які залучена й Україна.

Методи здійсненого нами дослідження в теоретичному плані спираються на фундаментальні закони філософії й інтегрують головні досягнення точних і гуманітарних наук (Sciences&Arts). У прикладному аспекті ми віддаємо перевагу врахуванню найновіших досягнень у багатьох молодих наукових секторах і відкритих нами перспективних зонах, які пропонуємо називати «ноонауками» (точніше – Noosciences&Nooarts). Для прискорення викладу поєднуємо текстове й інфографічне представлення пояснень і пропозицій.

Головні результати включають філософсько-світоглядне пояснення всього перебігу процесу переходу частини популяції Хомо від канібалізму до гуманізму; участі наших пращурів у ньому; формування національного протоукраїнського архетипу; причини виникнення конфлікту між західноєвропейським і нашим архетипами; аналіз наявних в Україні спроб здійснити новий цивілізаційний вибір і доведення помилковості запланованого; відмова від небезпечних планів запозичення непридатного чужого і вибір продовження успіхів національного архетипу через заміну

індустріальних виробництв західного зразка ноо-технологіями і ноонауками.

2. Огляд сучасних уявлень про Землю і походження людей з їх апаратом для мислення

У цій темі настання ХХІ ст. відзначене початком практичного використання створеної В.І. Вернадським теорії «гідридної Землі» (у цьому прикметнику «гідр» означає не «водний», а «водневий»). Він стверджував, що серед атомів у складі нашого спільного великого помешкання домінують не залізо і нікель, як усіх нас переконували у системах освіти, а утворений ще при народженні Всесвіту водень – 59% усієї кількості атомів. Від центру Землі аж до її поверхні він просочує структури всіх інших сполук за участю кремнію (19,5%), магнію (15,5%), заліза (2,5%) і менш поширених елементів – алюмінію, кальцію, натрію, кисню, вуглецю, сірки, азоту і т.д.

Виділення газів в атмосферу В.І. Вернадський назвав «дегазацією» і пропонував вловлювати насамперед водень для заміни вугілля та інших тогочасних джерел енергії. Ми живемо в момент початку виконання цієї поради, для продовження чого в державних законах до переліку корисних копалин (вугілля, нафти, метану та ін.) додадуть найціннішу – природний водень.

А от для сфери філософії особливо важливим результатом виконання наукових порад В.І. Вернадського стало недавнє отримання доказів того, що еманация водню надала достатню енергію для великого комплексу реакцій за участю щойно вказаних елементів й формування найперших грудочок життя – археоклітин (Wimmer, et al., 2021). Та переконливість цієї достойної Нобелівської премії моделі полягає не тільки в детальному аналізі багатьох сотень первинних реакцій, а й у доведенні того, що життя спершу виникло у безпечних глибинах літосфери, добре захищених від зовнішніх випромінювань і бомбардувань каміняччям та льодом. Цей захист дав йому змогу зміцніти, заселити спершу верхні шари твердої оболонки планети й значно пізніше розпочати колонізувати менш гостинну її поверхню. З десятків відомих нам теорій розвитку життя на Землі саме «глибинно-водневий» варіант ми вважаємо найбільш обґрунтованим і можливим навіть на інших тілах Сонячної системи і далеко поза її межами. У Космосі слід звертати увагу на всі не надто розігріті планети, а не тільки на вкриті океанами й оповиті «приємними» атмосферами.

Останніми роками велику увагу не тільки наукового світу, а й друкованих ЗМІ та Інтернету

привертає потік спостережень і відкриттів, що знайомлять нас з археологічними знахідками, які стосуються прадавніх Хомо. На тлі цих цікавинок у затінку залишилися досягнення етології й інших наук (нейромолекулярної біології, когнітології тощо), які відкривають закони діяльності нашого головного мозку й нервової системи, пояснюють глибинні витоки нашої поведінки та якість й обсяг нашого справжнього мислення у разі «розмірковувань і медитації». Ця інформація дає змогу відокремити інтелектуальні здобутки від наслідків автоматичного виконання генетичних програм поведінки, сформованих за десятки мільйонів років еволюції ссавців. Доцільно пригадати основні позиції відкриттів цього плану, не прислухаючись до активних заперечень прихильників класичної педагогіки Руссо-Коменського на адресу практично усіх досягнень нобелівських лауреатів у сфері етології.

З грона цих досягнень вкажемо тільки явище, що можна назвати «законом природної моралі». Ми вважаємо його авторами нобеліантів – австрійського зоолога К. Лоренца (1903-1989) і нідерландського орнітолога Н. Тінбергена (1907-1988). У скороченому варіанті та зі збереженням головних сутнісних ідей його можна сформулювати у вигляді мало не математичної формули:

природна мораль усіх розвинених біологічних видів прямо пропорційна до «озброєності» кожного їх представника.

На практиці для подій у біосфері це означає той добре підтверджений факт, що абсолютність зброї однозначно гарантує абсолютно якісну внутрішньовидову мораль. Йдеться про повну заборону використання цієї зброї під час скільки завгодно гарячої конкуренції за кормові ресурси або прихильність самиць. А от слабкість чи повна відсутність смертельної зброї дуже погіршує мораль. Аж до перетворення виду в «аморальне» зібрання живих істот.

Загальновідомо, що ідеальна мораль характерна для дуже отруйних змій, добре озброєних великих хижаків (вовків, гієн та ін.), які відзначаються зграйним соціальним об'єднанням. Малопомітні моральні обмеження в сімействі курячих та інших слабоозброєних птахів і ссавців. Під час бійок майже немає правил і гальм для її своєчасного припинення. Тому невдаха повинен тікати без зволікань, доки не втратив можливість пересуватися і дихати.

Згадані етологи вказують на двоїстість видової моралі Хомо, яка далека від показників

важкоозброєних видів і дуже нагадує проти-лежний варіант. Щодо «своїх» людська мораль у результаті доволі тривалої еволюції з домінуванням невеликих груп і використанням для захисту нащадків і самиць добре локалізованих «Гнізд» набула позитивних ознак (це альтруїзм, миролюбність, чесність та ін.). Вже змалечку і без жодного попереднього навчання Хомо знає, що зашкодити комусь зі «своїх» не можна, бо цей вчинок усім складом «Гнізда» буде засудженим і, можливо, покараним. А от подібні дії щодо «чужих» не тільки не засуджуються, а ще й вітаються та підтримуються в усіх відношеннях. Конкуренція на кордонах дотику кормових територій попередників Хомо і самих Хомо відбувалася постійно і з таким завзяттям, що початків «третього віку» не досягала третина молодих чоловіків, а серед уцілілих було чимало калік (про таких піклувалися всі підвиди *Homo Sapiens*, включаючи й неандертальців).

Обґрунтованим та усе краще підтвердженим висновком є факт життя та еволюції Хомо з самого початку свого виділення з тваринного світу через фізіологічні та інші зміни в умовах безперервних внутрішньовидових смертельних сутичок і канібалізму. Потужність адаптаційних спроможностей Хомо така висока, що повного самознищення не сталося, а сформовані програми поведінки забезпечували відносну стабільність популяцій та біль-менш урівноважений поділ суходолу. Але загалом в комплексі рис поведінки усіх Хомо домінують приблизно 100 поганих рис (брехливість, жорстокість, підступність і т.д.), адже згаданих вище позитивних характеристик майже удесятеро менше.

Очевидно, що надмірна чисельність сучасного людства спонукає науковців до пропозицій порятунку через віднесення до «своїх» всіх і всяких, інакше не буде надій на виживання та стабільний розвиток всього людства. Це означає чи моральне виховання, чи прийняття вчень хороших релігій, чи поєднання обох засобів. Наші знання про ноонауки і ноотехнології дають змогу стверджувати, що в сучасних умовах «виховний вплив» малоефективний і майже безпорадний. Сподіватися можна тільки зміну життєзабезпечення на основі ноонаук і технологій у поєднанні з хорошими варіантами семантичних та інших гуманітарно-виховних засобів формування таких варіантів архетипів і світоглядів, які не поступалися б прадавньому винаходу наших пращурів.

3. Місце та обставини переходу Хомо від канібалізму до гуманізму

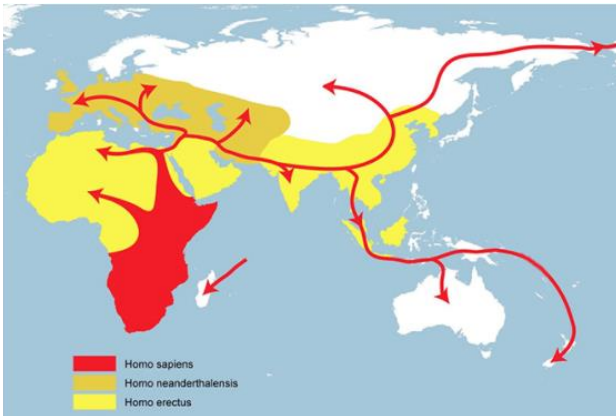
Якщо у цілком недавньому минулому заклади освіти однією-двома фразами переконували молодь у появі сотню тисяч років тому досконалого сучасного Хомо «десь в Африці» після глибокої однократної мутації в його організмі, то сьогодні постійно вдосконалюється чималого обсягу оповідання з переліком багатьох кроків і різноманітних явищ, що сталися мало не на всьому суходолі впродовж щонайменше трьох мільйонів років.

До їх початку наші пращури практично не відрізнялися від тих же шимпанзе, жили в лісах і на кожну ніч для порятунку від леопардів будували собі нове гніздо мало не на верхівці дерева. Але в інтервалі 3-4 млн років тому у потоці неминучих генних мутацій зазнав змін ген $NOTCH_2$ – універсальний «білок розвитку» для всіх тварин з хоча б невеликими мізками. Нова версія $NOTCH_2NL$ спершу «дрімала», що й зараз продовжує робити в організмах горил і шимпанзе. Вона зазвичай керує ростом мозку до певної межі й зупиняє в потрібний момент подальше нарощування кількості нейронів. Та колись, можливо мільйон років тому, сталася «експресія» $NOTCH_2NL$ й «додаток» розпочав збільшувати розмір і складність мозку наших пращурів так успішно, що урешті в головах нащадків до одного мозку наче додалися аж три «новеньких».

Наслідком стала поява одразу кількох підвидів Хомо, які практично всі претендували на включення в групу «розумних» – *Homo Sapiens* (HS). Це сталося неодноразово і в різних місцях Африки та Євразії. Науковці відкривають їх усе більше, а тому згадане «оповідання про еволюцію» зазнає постійних змін і збільшення у розмірах. Нам доцільно акцентувати тільки найважливіше для нас усіх явище – отримання приблизно 300 тис. років пращуром сучасних *Homo Sapiens Sapiens* (HSS) кількох генетичних мутацій, які стимулювали цікавість до довкілля, потяг до спроб та експериментів, логіку мислення для отримання висновків з цих експериментів. Якщо коротко – потенційних винахідників. Можливо – щось подібне меншого обсягу могло статися й з іншими *Homo Sapiens*, але урешті переміг «перший поліпшений» і поширився на всю планету так, як експресивно і не надто детально відтворено на рис. 1. Доцільно вказати, що експансії сприяв доволі тривалий період низького рівня океану й поява пари невеликих континентів у тропіках,

хорошого поєднання Чукотки й Аляски, а також зміна клімату й хоча б тимчасова поява лісів-степів на місці пустель.

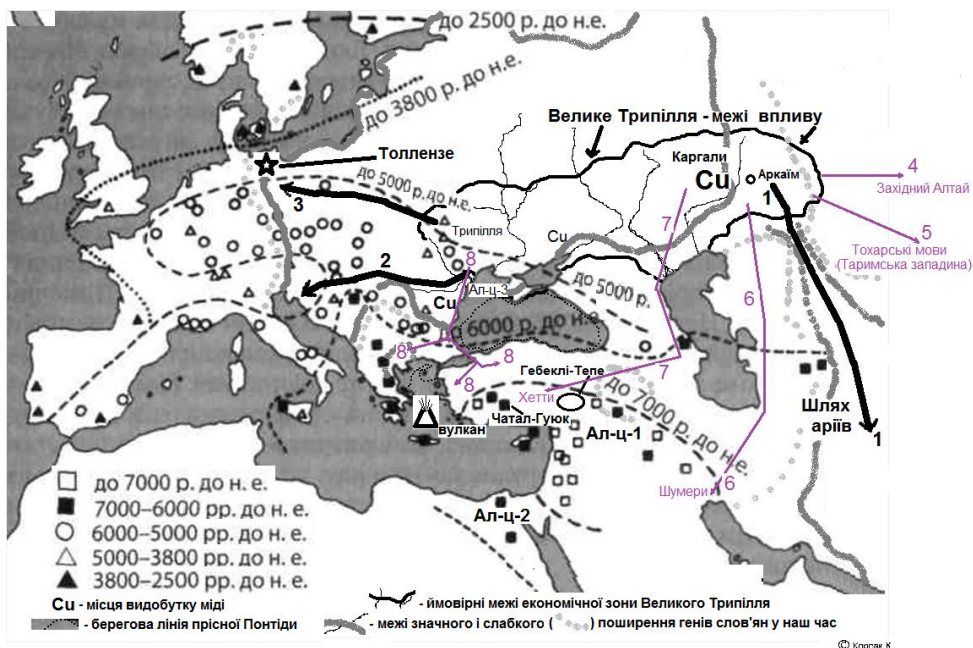
Рис. 1. Поширена у науково-популярних виданнях та ЗМІ схема територіальної експансії HSS зі своєї африканської «колиски»

Нещодавно доведено (Langgut, et al., 2018), що Синайська пустеля, яка довго заважала групам HSS-племен (койсанам і супутникам-пігмеям) перебратися з Африки на Близький Схід, у своїй приморській частині вкрилася зеленню в інтервалі 56-44 тис. років тому й сформувала зручний перехід від ідеальної для життя Хомо долини Нілу в Левант (Східне Середземномор'я). Там кліматичні й інші умови виявилися ще кращі та різноманітніші, що й полегшило винайдення землеробства.

Для подальших пояснень нам потрібний набагато точніший та інформативніший рис. 2, на якому поєднані запозичені з книги Дж. Даймонда (Diamond, 1997) дані про ритм поширення землеробства з зони його винайдення і багато авторських написів і позначок щодо головних подій, які відбувалися в інтервалі 15-3 тис. років тому.

Винахідливість HSS була надзвичайно високою, самі винаходи цінувалися і рідко поширювалися поза межі племені, але загалом наслідки їх появи були суперечливими. З одного боку, вони полегшували отримання їжі полюванням і збиральництвом, з іншого – робили сутички кривавішими і не зупиняли канібалізм. Все ж висловимо припущення, що через міграцію Хомо розосереджувалися, а тому відсоток старших осіб у складі племен міг зростати. Звичайно, йдеться не про сучасних «понад 65-70», а трохи старших дорослих віком приблизно 40-42 роки, головний мозок яких зазнав останньої перебудови і отримав підвищену спроможність до прийняття рішень на основі досвіду і глибоких аналізів. Вона настільки вагома й корисна для груп Хомо, що у сучасних «найрозумніших державах світу» конституції забороняють висувати на позиції президентів фізично досконалих 20-30-річних молодиків, які діють імпульсивно і швидко під впливом емоцій і тимчасових особистих пріоритетів.

Просимо звернути увагу в рис. 2 на невеличкий еліпс з написом «Гебеклі-Тепе». Елементарні

Рис. 2. Виникнення і поширення землеробства і тваринництва разом з миролюбністю і високою мораллю

вимоги етики наукових досліджень примушують нас вказати на те, що до 1915 року ця місцина мала назву «*Портасар*» і була приналежна до Західної Вірменії. Причини зникнення вірмен достатньо відомі й можуть бути сумною ілюстрацією збереження у частини порівняно сучасних Хомо потягу до геноциду у тому прикрому для усіх випадку, коли у результаті багатьох подій на одній і тій же території вимушені жити дві популяції, члени яких мають різні гени, мови, культури й архетипи. Обмежимося визнанням того, що турки у найближчі десятки років не запросять вірмен заселити їх давні землі та не запропонують перейменувати Гебеклі-Тепе (тур. – Пузатий горб) на Портасар.

Здійснені в останні роки археологічні відкриття й інші наукові досягнення дають нам змогу запропонувати читачам чітку й обґрунтовану модель успішного переходу населення «навколо Портасара» від канібалізму до розвинутого аграрного гуманізму. Ось коротка схема створеного нами перебігу цієї неолітичної світоглядної революції.

1. Терени навколо Гебеклі-Тепе являють собою типовий пенеппен – зрізані ерозією рештки давніх гір. На вигляд це горбкуваті передгір'я чи лісостеги, що вкриті чорноземами (як в Україні) з різноманітними однорічними рослинами і легкодоступними літосферними ресурсами – глинами, рудами металів, обсидіанами й іншими рештками прадавніх вулканів. Там було чимало сприятливих місць для зростання різних видів рослин не з мікроскопічним, а з чималим насінням. Перед настанням літньої спеки і посухи вони визрівали не одночасно, а з невеликими інтервалами.

2. На збір природних врожаїв здавна збиралися представники різних племен, які не мали підстав проливати кров, бо це були тимчасово корисні «спільні» землі, що решту року залишалися непривабливими. Саме тому навколо Гебеклі-Тепе не розшукали решток якогось поселення. Логічно припустити, що на збирання насіння делегувалися підлітки і старші люди, бо це заняття вважали легшим від полювання. У результаті щороку екс-мисливці мали багато часу на спілкування, на тогочасний «мозковий» штурм для аналізу проблем щоденного життя і роздумів над тим, що робити у разі великого зменшення ресурсів аж до рівня почастішання убивств, грабежів і канібалізму.

3. Відмовившись від аналізу багатьох можливих варіантів рішень, висловимо чергове припу-

щення, яке було реалізоване у храмі-обсерваторії в Гебеклі-Тепе. Появу першої й багатьох інших кільцевих споруд ми пояснюємо винаходом незрівнянно досконалішої від індивідуального для кожного племені міфу колективно узгодженої моделі «Всесвіту». В основу поклали гіпотетичне твердження про існування найвищих і непереборних керівних впливів для періодичних явищ свого довкілля, яким необхідно підпорядковуватися і в світоглядних уявленнях, і в щоденній діяльності.

4. Досконала з самої своєї появи кільцева модель Всесвіту в Гебеклі-Тепе забезпечувала успішність виховного впливу на молодь і формування в їх головах уявлення про закони Природи та глибокого усвідомлення необхідності відмови від знищення інших Хомо, адже вони не тварини, а також належать до обранців Небес. Цілком незаперечним фактом є спорудження 13 500 років великою групою наших і європейських пращурів найпершого «храму-обсерваторії» у формі кільця з великих плоских каменів. В його центрі ставили величезні Т-подібні плити з різноманітним різьбленням. Тому усередині споруди навіть у повній темряві легко визначали сторони світу, а в момент появи чи зникнення сонячного диску з непоганою точністю орієнтувалися щодо днів року. Рис. 3 вказує ідею виділення напрямку на Полярну (тоді це був яскравий Сиріус) і визначення інших сторін світу.

Рис. 3. Реалізація ідеї просторової і часової орієнтації в кільцевих храмах-обсерваторіях

5. Первинні та цілком правильні припущення про форсмажорний вплив сил Природи випадково отримали більш ніж вагоме підтвердження. Це була колосальної інтенсивності «злива»

космічних уламків, яка 12 800 років тому наробила лиха у приполярній частині Північної півкулі, наслідки якого для тогочасного ріденького населення і всього довкілля порівняно детально викладені у книзі (Firestone, et al., 2008). Найбільший зі «снарядів» створив аж 50-кілометровий кратер на півночі Гренландії, засипавши значну частину території Канади і США тисячами величезних брил льоду, які залишили характерні еліптичні ушкодження рельєфу. Найменші з космічних тіл дісталися навіть Сирії, тому будівельники перших храмів-обсерваторій в Гебеклі-Тепе особисто бачили небесне хвостате страхіття, зобразили його на одній з плит нових храмів і отримали вельми переконливий для молоді доказ небесних сил і правильності всього нового світоглядного вчення.

6. Надамо методами фізики пояснення появи в Гебеклі-Тепе не однієї, а багатьох кільцевих споруд. Через явище прецесії осі добового обертання Землі в ролі Полярної виступають все нові й нові зорі, а тому «прилади» втрачали точність і кожні 500–700 років потребували заміни. Домінуванням саме протоукраїнського архетипу поведінки ми пояснюємо відмову від «рихтування» старих споруд, спорудження нових і дбайливе ґрунтове укриття пращурів від варварів і природних ушкоджень.

7. Успіх першого молитовного місця в Гебеклі-Тепе стимулював спорудження інших. Науковці Туреччини відшукали їх аж 11, ведуть розкопки і вже зваблюють майбутніх туристів рекламними телероликами. Поблизу них зростали перші невеликі стабільні поселення мисливців-збирачів, які виконували вказаний «генеральний план підготовки до майбутнього» і вели інтенсивне одомашнення не тільки перших зернових і бобових, а й багатьох видів тварин з відбором на слухняність і корисність для людей. Знайдено чимало поселень на 50-250 мешканців, серед яких нам найбільше до вподоби розташоване неподалік від Гебеклі-Тепе і родовищ обсидіану й міді Чайоню-Телесі. Засноване ще 12 500 років тому і заселене зі спорудженням усе новіших моделей житла Чайоню-Телесі існувало кілька тисяч років. У подібних поселеннях вдосконалювалися аграрні технології і зростав вплив гуманістичної парадигми.

8. Практично ідеальний її варіант аж 70 поколінь в інтервалі 9-7 тис. років тому використовували мешканці удесятеро більшого поселення Чатал-Гуюк, що являє собою незрівнянно важли-

віший від Трої культурний і археологічний феномен. У ньому беззаперечно панував «аграрний комунізм», спокій і безпека, любов до чистоти і якісної праці, тотальна рівність в усьому, відсутність не тільки убивств, а й крадіжок цінностей з безлічі усім відомих місць поховань, спільні розваги (насамперед – колективні танці) і т.д. Це суспільне чудо стало можливим через стандартність зайнятості усіх дорослих і відсутність можливості акумуляції значних багатств одним «лідером» чи організованою «бригадою».

9. Забезпечення стабільності подібних аграрних комун, модель яких відтворена в ізраїльських кібуцах, ми пояснюємо поєднанням трьох впливових чинників:

- вдалим вибором переконливого і прийняттого для молоді світоглядного архетипу;
- тотальним поширенням приблизно однакових занять і засобів життєзабезпечення;
- досягнення непоганих стандартів якості та безпеки щоденного життя.

Пропонуємо розглядати ці три твердження як авторську «формулу для світлого майбутнього», яке буде спиратися на ноотехнології і досконалі 3D-принтери).

10. Стандарти життя в аграрних комунах рівня Чатал-Гуюк могли викликати заздрість навіть у віддалених племен, які дотримувалися старих світоглядних стереотипів. Ми постулюємо зникнення цих комун не через внутрішню соціальну девіацію, а з причин наростання зовнішніх небезпек до форсмажорного рівня. Тому логічним ми вважаємо старанне «прикопування» від заздрісників-ворогів покинутих решток і міграцію на Захід аж до Британських островів і на Північ, де місце для проживання обрали наші генетичні «трипільські» пращури.

Ми детально описували у своїх публікаціях механізм перетворення Трипілля в економічну континентально-впливову зону «Великого Трипілля – ВТ» між Карпатами і Західним Сибіром (Korsak, 2017), яку ми наближено окреслили на рис. 2. По всій території ВТ і в землеробській Західній Європі використовувалися кільцеві храми-обсерваторії чи подібні споруди (Azarova, 2021). У своїх публікаціях ми вказували, що різноманітні впливи Великого Трипілля можна відтворити стрілками 1, 2, 3,... 8. Інформація про технологічні досягнення пращурів поширювалася представниками безлічі народів і племен у формі «хмари тегів» – головних виробничих термінів. Цього вистачило для формування всієї

індоєвропейської мовної сім'ї, але забракло для утвердження первинного неолітичного гуманізму на теренах всієї Європи.

4. Відмінності в сучасних проявах головних європейських архетипів і цивілізаційний вибір України

Первинний пра-гуманізм чудом зберігся на українських і частині інших земель, куди після мега-вибуху в 1628 р. до н.е. вказаного на рис. 2 егейського вулкану Санторін змушені були емігрувати пращури. З великим сумом вимушені наголосити на тому, що у приатлантичній частині Європи на цей момент вже вигасли жарини найбільш глибокого тотального геноциду – винищення аж на 96% чоловічих генів будівельників Стоунхенджу і сотень інших мегалітичних споруд. Разом з ними там назавжди зник близькосхідний і протоукраїнський гуманістичний архетип. Європа надалі, користуючись великотрипільськими технологіями і мовними тегами, у парадигмальному сенсі стала джерелом антигуманізму, безперервних воєн з розширенням їх ареалу в колоніальні часи на всю планету. Все це в англійській Вікіпедії гордо названо «Європейською культурою» чи «Європейською цивілізацією» і вказана дата – започаткування Римської імперії, а не приатлантичного геноциду.

Наш архетип урятувався тільки тому, що геноцидники при першій великій спробі повторити свої перемоги в Центральній і Східній Європі отримали у позначеній на рис. 2 битві на переправі через річку Толлензе (приблизно 3300 років тому) такий розгром, що аж на два тисячоліття припинили агресію в східному напрямі. Перебіг подальших європейських подій всі вивчали у школі, тому ми їх згадувати не будемо і перейдемо до сьогодення.

Наближаючись до завершення викладу отриманих у дослідженні давноминулого переходу Хомо від канібалізму до гуманізму результатів, хочемо перед формулюванням висновків і пропозицій вказати спершу на те, що Захід «одноголосно» не зрадив появі незалежної України не через спогади про Толлензе, а через можливу загрозу для спокою свого комфортного становища світового гегемона. Тому негайно доклав концентрованих зусиль для знищення оборонного потенціалу України та руйнування практично всього комплексу наукових досліджень і конструкторських розробок. Мізерні копійки нам дарували на перехід в управління, вихованні та освіті до «вільного ринку», «лібералізму» й усього антиукраїнського,

підтримуючи олігархів та численну армію посіпак в урядових структурах.

Мало не безмежно сумні наслідки виконання західних вказівок усім відомі й не варті додаткових описів. Сконцентруємося на стратегії й поглянемо на фундаментальний твір про рух до майбутнього з назвою «Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії: національна доповідь», нещодавно створений мало не півсотнею провідних фахівців Національної академії наук України (Civilization choice of Ukraine, 2016). Це й справді видатний аналіз українського сьогодення, в якому ми бачимо докази урівноваження позитивних і негативних рис. Перші полягають у чіткості і великому обсязі описів усіх наших економічних та інших негараздів, викладі та детальному поясненні результатів дуже великої кількості соціологічних і світоглядних анкетувань населення усіх головних частин України, доведенні глибини розколу соціуму по Збручу та ін.

Другі (негативні) риси цієї Національної доповіді полягають не у неприємних для нас твердженнях (стор. 11 і багато інших) щодо неприналежності України до цивілізованих країн, а у помилкових рекомендаціях напряму руху до комплексного успіху. Ми не розшукали жодної згадки про перспективний концепт ноосфери, про глибинні явища технологічного поступу на рівень 7-го укладу та ін. (хоча там могли б написати про перспективи ноотехнологій і ноонаук, адже окремі автори були обізнані з ними).

Загалом творці Доповіді категорично переконані в тому, що все «цивілізаційне світло» плине від Атлантики, що тільки там панує прогрес, а тому впевнені в своїй колективній рекомендації для всіх громадян України:

«Зосередившись на євроатлантичному цивілізаційному векторі, Україна зможе позбутися рис маргінальної суміжної цивілізації, конфліктного потенціалу культурного і релігійного еклектизму, зміцнити національну ідентичність, надати їй чітких рис, що має бути втілено у реалізацію відповідного цивілізаційного проекту» (Civilization choice of Ukraine, 2016).

Ми не згодні з цією наївною гіпотезою про досягнення щастя і благополуччя через бездумне копіювання всіх ознак «західної цивілізації», адже попри гарне словоблуддя вона насправді фаворизує багатих і жадібних, безпринципних і некультурних у родинних і безлічі інших важливих питань. Наприклад, примус КМ і МОН України всіх викладачів і дослідників до публікації

наукової продукції у приватних «західних» виданнях Scopus-WoS нічого не дає для технологічного поступу України, але помітно зменшує життєвий рівень освітян і науковців. Радіють тільки євроатлантичні чиновники, адже вони примусили українських посіпак діяти за своїми наказами.

Тому частиною власних висновків ми вважаємо підкреслення цілковитої стратегічної помилковості вказаних рекомендацій великої групи фахівців НАНУ щодо концентрації ресурсів на виконанні наказів з Брюсселя і столиць держав НАТО. Нам та іншим співгромадянам не можна приєднуватися до авторів згаданої Доповіді в закликах назавжди забути про український архетип, ніколи не згадувати про вказані нами у цій статті досягнення пращурів, надалі ігнорувати і «перше одуховлення» світу з Великого Трипілля, і десятки наших статей про ноотехнології і ноонауки.

Настав момент скерування українських ресурсів на заміну європейських індустріальних виробництв екологічно ідеальними ноотехнологіями й на розвиток великої групи ноонаук. Українська стратегія найвищого рівня має бути скерована на створення першої у світі нооцивілізації.

А от з досвіду інших держав ми б запозичили дії ірландців після 1990 року. Стартуючи з гіршого від нашого сучасного становища, ці нащадки 4% недовбитих європейських землеробів з подібним до нашого архетипом швидко досягли неймовірних комплексних успіхів насамперед тому, що думали самостійно й цілковито ігнорували «атлантичні» економічні та інші вчення і поради.

Алгоритм дій ірландців настільки простий та ефективний, що на основі ноотехнологій його доцільно розпочинати з найближчого понеділка з цілком гарантованими позитивними результатами через 2-3 роки.

References

- Alvin Toffler (1980). *The Third Wave*. Bantam books. New York * Toronto * London * Sydney * Auckland*
- Kabinet Ministriv Ukrayiny. *Audyt ukrayins'koyi ekonomiky 2020 [Cabinet of Ministers of Ukraine. Audit of the Ukrainian economy 2020]*. Kyiv. CM of Ukraine. (<https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf>) (in Ukrainian)
- Kabinet Ministriv Ukrayiny. *Vektory ekonomichnoho rozvytku 2030. Materialy dlya obhovorenyya [Cabinet of Ministers of Ukraine. Vectors of economic development 2030. Materials for discussion.]*. Kyiv. CM of Ukraine. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf> (in Ukrainian)
- Korsak, K.V., & Korsak, Y.K. (2014). Nooglossary as a means of noothinking and noodevelopment of humanity in the XXI century. *RELGA. – RELGA, № 7 (280)*, June 17. URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=3908&level1=main&level2=articles>
- Korsak, K.V., & Korsak, Yu.K. (2018). The Only Way to Save Humanity from Total Collapse – Nootechnologies and Noosciences. *Humanities Bulletin of Zaporizhzh State Engineering Academy: Proceedings Scientific publications, 74*, 1–10. DOI: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2018.149632> (in English)
- Civilization choice of Ukraine: paradigm of comprehension and strategy of action: national report (2016). / ed. col.: S.I. Pirozhkov, O.M. Mayboroda, Yu. Zh. Shaygorodsky and others. ; Institute for Political and Ethnonational Studies. I.F. Kuras NAS of Ukraine. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, 2016. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/civilization_Ukraine_site_210.pdf (in Ukrainian)
- Wimmer JLE, Xavier JC, Vieira AdN, Pereira DPH, Leidner J, Sousa FL, Kleinermanns K, Preiner M. & Martin WF (2021). Energy at Origins: Favorable Thermodynamics of Biosynthetic Reactions in the Last Universal Common Ancestor (LUCA). *Front Microbiol.* 12:793664. doi: 10.3389/fmicb.2021.793664. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmicb.2021.793664/full>
- Langgut D., Almogi-Labin A., Bar-Matthews M., Pickarski N. & Weinstein-Evron M. (2018). Evidence for a humid interval at ~56-44 ka in the Levant and its potential link to modern humans dispersal out of Africa. *Journal of Human Evolution*, 2018, V. 124, pp.75–90.
- Diamond, J.M. (1997). *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*, W.W. Norton & Co.
- Firestone, R. et al., (2008). Richard Firestone, Allen West, Simon Warwick-Smith. *The Cycle of Cosmic Catastrophes. Flood, Fire, and Famine in the History of Civilization*. Transl. Pomogaibo, A.F. M., Vieche (in Russian)
- Korsak, K.V. (2017). Introduction to Noohistory and the new Ukrainian National Idea – XXI. *Humanities Bulletin of Zaporizhzh State Engineering Academy: Proceedings Scientific publications.* 68, 68–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2017_68_8 (in Ukrainian)
- Azarova M. (2021). A cromlech older than Stonehenge was discovered in Ukraine (URL: <https://naked-science.ru/article/history/na-ukraine-obnaruzhili-kromleh>) (25-05-2021) (in Russian) Appeal 12-01-2022

KORSAK, KOSTIANTYN – Doctor of Sciences Philosophy,
Kyiv Medical University (Kyiv, Ukraine)
E-mail: kvkorsak@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7715-9720>

KORSAK, YURII – Candidate of Philosophy,
Institute of Higher Education of the National Academy
of Pedagogical Sciences (Kyiv, Ukraine)
E-mail: olte@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3100-8630>

POKHRESNYK, ANATOLII – Candidate of Philosophy,
Associate Professor, director of Kyiv College of Electronic Devices (Kyiv, Ukraine)
E-mail: ktep2006@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4637-7140>

HOMO'S NEOLITHIC TRANSITION FROM CANNIBALISM TO AGRARIAN HUMANISM AND ITS MANIFESTATIONS IN THE ARCHETYPES OF UKRAINE AND WESTERN EUROPE

Abstract

The study is determined by the needs of professional growth in the current conditions of the national educational sphere and the desire to find the most promising direction of the strategy of all civilizational development of the Fatherland and offer effective means to improve quality of life, combat pandemics and collapses. Therefore, the main goal is to critically analyze the predictions of the future for humanity as a whole and assess the usefulness and strategic direction of the main analytical materials of NASU on civilization choices and government decisions and plans for the next ten years. Specific tasks include the presentation of the author's results in the analysis of Homo's transition from cannibalism to agrarian humanism and the impact on modern archetypes that determine events in Ukraine and Western Europe. The methods are theoretically based on the fundamental laws of philosophy and combine the main achievements of the exact sciences and humanities. In the applied aspect, we prefer to take into account the latest developments in many young scientific sectors and promising areas we have opened, which we propose to call "nooscience". We combine textual and infographic presentation of explanations and suggestions. The main results include a philosophical and ideological explanation of the reasons and features of Homo's transition from cannibalism to agrarian humanism in the range of 15000-7000 years ago, proving the crucial role of the ancestors of Ukrainians and European farmers. The difference between our explanation of this Neolithic revolution and the attempts of our predecessors to emphasize industrial change is to prove the crucial role of inventing a promising worldview as a means of uniting the forces and intellects of thousands to defeat humanism and form a proto-Ukrainian and humane archetype. Its spread from the Atlantic to the Trans-Urals, its disappearance in Western Europe during the genocide during the years of the Great Trypillia and its further preservation in the zones of its influence has been proved. On this basis, critical remarks were made on the proposals of the National Academy of Sciences of Ukraine and the plans of the leaders of Ukraine. They ignore our archetype and mistakenly consider European post-genocidal models which are unsuitable for us. Conclusions and proposals include an emphasis on the orientation of the development strategy of Ukraine-XXI on the accelerated application of nootechnologies and the formation of the entire humanitarian sphere on the worldview paradigm of our ancient ancestors.

Key words: evolution of Homo, cannibalism, Homo Sapiens Sapiens, invention of humanism, Trypillia, Great Trypillia, modern archetypes, choice of Ukraine, noosphere and noocivilization.

© The Author(s) 2022
This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 12.01.2022
Accepted date 01.02.2022
Published date 12.02.2022

How to cite: Корсак Костянтин, Корсак Юрій, Похресник Анатолій. Неолітичний перехід Хомо від канібалізму до аграрного гуманізму та його прояви в архетипах України і Західної Європи. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporozhzhia : Publishing house «Helvetica», 2022. 10 (87). P. 20–29.

doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-10-87-02>